

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 61/03-49

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. júna 2003 v senáte zloženom z predsedu Jána Klučku a zo sudcov Alexandra Bröstla a Ľudmily Gajdošíkovej v konaní o sťažnosti E. M., bytom K., zastúpenej advokátom JUDr. M. S., K., vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo E. M. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 p o r u š e n é b o l o .

2. E. M. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie vo výške 15 000,-- Sk (slovom pätnásťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Košice I je povinný nahradiť E. M. trovy konania vo výške 10 000,-- Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún) na účet advokáta JUDr. M. S., K., do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 30. júla 2002 doručené podanie E. M. (ďalej len „sťažovateľka“), bytom K., zastúpenej advokátom JUDr. M. S., K., označené ako „Ústavná sťažnosť na nečinnosť Okresného súdu Košice I“. Sťažovateľka v ňom uviedla:

„Poručiteľ L. Š., ktorý zomrel 18. 8. 1999, zanechal v prospech navrhovateľky E. M. závet a listinu o vydedení, uloženú na Notárskom úrade JUDr. J. P., zriadenú dňa 12. 7. 1999, pod č. N 149/99 a Nz 138/99.

Dňa 15. 3. 2000 vo veci dedičstva na Notárskom úrade JUDr. K. P., bola spísaná zápisnica, v ktorej účastníci boli oboznámení so zanechaním závetu a listiny o vydedení. Pretože medzi dedičmi nedošlo k dohode, konanie bolo prerušené dňa 14. 6. 2000. ...

Dňa 7. 7. 2000 vydedenými dedičmi – M. Š. a spol. bol podaný návrh na Okresný súd Košice I, na určenie neplatnosti závetu a vydedenia.

Na výzvu Okresného súdu Košice I – o písomné vyjadrenie k tomuto návrhu, sťažovateľka sa vyjadrila v stanovenej lehote. ...

Od tej doby sťažovateľka netrpezlivo čakala na súdne pojednávania, pričom zistila v dedičskej kancelárii, že spis bol vrátený na Notársky úrad JUDr. K. P., k priamemu vybaveniu. Sťažovateľka opäť netrpezlivo čakala na súdne prejednanie dedičstva, to je až do 25. 4. 2002, kedy sa začalo pojednávanie, avšak celý spisový materiál sa ešte stále nachádzal na Notárskom úrade.

Od 31. 10. 2000 do 25. 4. 2002, kedy sa začalo pojednávanie uplynulo viac ako 18 mesiacov. Okresný súd Košice I, bol v tejto veci dlhodobo nečinný.

Preto sťažovateľka tvrdí, že nečinnosťou Okresného súdu Košice I, od 31. 10. 2000 do 25. 4. 2002 sa porušili jej základné práva na prerokovanie veci bez zbytočných

prieťahov (čl. 48/2 Ústavy SR) a na prejednanie vecí v rozumnej lehote (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o LP a ZS). ...

Na základe uvedeného sa sťažovateľka domnieva, že boli porušené jej základné práva zaručené Ústavou SR a Dohovorom o ľudských právach a z dôvodu aby sa v ďalšom konaní zbytočné prieťahy neopakovali tak mimoriadne závažným spôsobom porušujúcim základné práva, sťažovateľka sa obracia na Ústavný súd Slovenskej republiky a navrhuje, aby senát Ústavného súdu po predbežnom prerokovaní túto ústavnú sťažnosť prijal na ďalšie konanie...“

Podaním právneho zástupcu sťažovateľky doručeným ústavnému súdu 15. apríla 2003 bol upravený návrh rozhodnutia, podľa ktorého:

„Sťažovateľka žiada, aby Ústavný súd Slovenskej republiky po vykonaní dokazovania rozhodol takto:

1. Základné práva E. M., rod. Š. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn.: 13 C 552/00 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice I sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 konal bez zbytočných prieťahov.

3. E. M., rod. Š. sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200.000,-- Sk (slovom dvestotísíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohoto rozhodnutia.

4. Okresný súd Košice I je povinný nahradiť E. M., rod. Š. trovy konania vo výške 9.992,-- Sk (slovom deväťtisícdeväťstodeväťdesiatdva slovenských korún) na bankový účet právneho zástupcu JUDr. M. S. – advokáta vedený v HVB Bank Slovakia, a. s. pob. K., do troch dní od právoplatnosti tohoto rozhodnutia.“

Keďže sťažnosť sťažovateľky splňala všetky zákonom predpísané náležitosti podľa § 20 a § 50 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a neexistovali žiadne dôvody na

jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, ústavný súd ju uznesením z 28. marca 2003 prijal na ďalšie konanie.

Pokiaľ ide o vyjadrenie Okresného súdu Košice I k sťažnosti sťažovateľky podľa § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde, ústavný súd zobral do úvahy, že vo veci sp. zn. 13 C 552/00 už nálezom rozhodol o zbytočných prietahoch v konaní na základe sťažnosti jednej z navrhovateľov Ing. M. A. (II. ÚS 99/02 z 23. októbra 2002), v ktorom rozhodol, že došlo k porušeniu jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto pri svojom rozhodovaní zobral do úvahy vyjadrenie Okresného súdu Košice I vyžiadané pre potreby konania o sťažnosti Ing. M. A. z 21. júna 2002 a po prijatí sťažnosti sťažovateľky si vyžiadal jeho ďalšie stanovisko dokumentujúce priebeh konania vo veci sp. zn. 13 C 552/00 po rozhodnutí ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 99/02. V písomnom stanovisku Okresného súdu Košice I z 21. júna 2002 (Spr. 927/02) sa uvádza:

„Konanie v predmetnej veci bolo začaté dňa 7. 7. 2000. Vo veci do februára 2002 sa vykonávala príprava pojednávania. Vzhľadom k značnej zaťažnosti súdu a vybavujúcej sudkyne (nad 400 nevybavených vecí v senáte) a tiež v dôsledku jej dlhodobej práceneschopnosti vo veci bol vytýčený termín pojednávania až na deň 25. 4. 2002. V tomto období od nápadu veci do vytýčenia termínu pojednávania došlo k prietahom v konaní, ktoré sú zavinené horeuvedenými skutočnosťami.“

V písomnom stanovisku Okresného súdu Košice I vyžiadaného pre potreby konania o sťažnosti sťažovateľky z 10. apríla 2003 (Spr. 543/02) sa uvádza:

„Spis 13 C 552/00 bol zaslaný Ústavnému súdu SR v Košiciach dňa 24. 6. 2002 na rozhodnutie o ústavnej sťažnosti navrhovateľky vo 4. rade Ing. M. A., dňa 30. 7. 2002 bol spis tunajšiemu súdu vrátený.“

Dňa 3. 10. 2002 bol vytýčený termín pojednávania na deň 27. 11. 2002.

Dňa 27. 11. 2002 sa uskutočnilo pojednávanie, bol vypočutý navrhovaný svedok V. T., nedostavila sa svedkyňa M. Š. Pojednávanie bolo odročené na deň 22. 1. 2003 za účelom výsluchu ďalších navrhnutých svedkov.

Dňa 22. 1. 2003 sa uskutočnilo pojednávanie, bol vypočutý svedok A. A., nedostavili sa predvolaní svedkovia: M. Š., MUDr. Č. a Š. M. Pojednávanie bolo odročené na deň 19. 3. 2003.

Dňa 19. 3. 2003 bolo vo veci samej rozhodnuté rozsudkom, ktorý bol vyhotovený dňa 10. 4. 2003 a expedovaný toho istého dňa účastníkom konania. Poukazujem na to, že účastníci sa vzdali práva podať odvolanie voči vyhlásenému rozsudku. Rozhodnutie vo veci samej bolo vydané na základe vyhlásenia odporkyne, že uznáva neplatnosť vydedenia navrhovateľov i relatívnu neplatnosť závetu a nežiadala vykonávať ďalšie dokazovanie.“

Vzhľadom na to, že obaja účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd vo veci priet'ahov v konaní Okresného súdu Košice I vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 rozhodol bez ústneho pojednávania (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“, ako aj v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní Okresného súdu Košice I vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 o určenie neplatnosti vydedenia a závetu.

Ústavný súd v prípadoch podaní namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru zohľadňuje svoju stabilnú judikatúru, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (II. ÚS 61/98), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným súdnym rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 26/95). K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až „právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu

účastníka konania považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prejednávanej veci.

S použitím uvedených kritérií ústavný súd preskúmal doterajšie konanie pred Okresným súdom Košice I vedené pod sp. zn. 13 C 552/00 a dospel k nasledovným záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, konanie vedené pred Okresným súdom Košice I pod sp. zn. 13 C 552/00 (konanie o určenie neplatnosti závetu a vydedenia) tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov, ktoré nie je právne zložitá, hoci jeho faktickú zložitost' nie je možné (za určitých okolností) vylúčiť. Na právnu a faktickú zložitost' veci však Okresný súd Košice I nepoukázal ani v jednom zo svojich písomných vyjadrení, keďže ako dôvody doby konania uvádzal iné skutočnosti. Z uvedeného ústavný súd uzavrel, že pred Okresným súdom Košice I išlo o konanie, ktoré nebolo ani právne a ani fakticky zložitá, takže pri sústredenom postupe súdu ho bolo možné rozhodnúť bez zbytočných priet'ahov.

2. Pokiaľ ide o správanie s'ťažovateľky ako účastníčky súdneho konania (v pozícii odporkyne) pred Okresným súdom Košice I, toto bolo po dobu jeho konania aktívne a súčinnostné a neprispelo k predĺženiu doby konania. Z vyžiadaného súdneho spisu Okresného súdu Košice I ústavný súd zistil, že s'ťažovateľka sa bez zbytočného odkladu vyjadrila k návrhu na určenie neplatnosti vydedenia a závetu (31. októbra 2000), 21. júna 2002 a 3. decembra 2002 nahliadla do spisu, zúčastňovala sa nariadených pojednávaní

a 15. novembra 2002 sa sťažnosťou na prietahy domáhala urýchlenia konania vo veci sp. zn. 13 C 552/00.

3. Tretím kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či nedošlo k zbytočným prietahom v súdnom konaní sp. zn. 13 C 552/00, bol postup Okresného súdu Košice I. Ústavný súd zistil, že Okresný súd Košice I v období od začatia konania 7. júla 2000 do polovice októbra 2000 vykonával plynule úkony súvisiace s pojednávaním (výzva na zaplatenie súdneho poplatku navrhovateľmi – 21. júla 2000, pokyn na zaslanie návrhu na vyjadrenie odporkyni – 7. septembra 2000, pokyn pripojiť k súdному spisu dedičský spis sp. zn. 23 D 691/99 – 12. októbra 2000). V období od 12. októbra 2000 až do 25. apríla 2002 však Okresný súd Košice I vo veci nekonal vôbec bez toho, aby jeho ďalšiemu postupu bránila zákonná prekážka alebo procesné úkony účastníkov súdneho konania.

To, že v uvedenom období ide o prietah v konaní, uznal aj predseda Okresného súdu Košice I vo svojej odpovedi na výzvu ústavného súdu z 21. júna 2002. V súlade so svojou stabilizovanou judikatúrou (I. ÚS 19/00, II. ÚS 18/98, III. ÚS 14/00) ústavný súd konštatuje, že skutočnosti ním uvedené ako príčiny prietahov v označenom súdnom konaní (dlhodobá práceneschopnosť konajúceho sudcu, veľký počet nevybavených vecí) nemôžu ísť na ťarchu účastníka súdneho konania. Toto obdobie preto ústavný súd vyhodnotil ako zbytočné prietahy v konaní.

Pokiaľ ide o ďalší postup Okresného súdu Košice I (po rozhodnutí ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 99/02), ústavný súd ho už hodnotil ako plynulý bez zbytočných prietahov, keďže ďalšie pojednávania vo veci sa uskutočnili 27. novembra 2002, 27. januára 2003 a napokon 19. februára 2003, keď vo veci aj rozhodol (13 C 552/00), pričom účastníci konania sa vzdali odvolania, čím rozsudok nadobudol právoplatnosť.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd rozhodol, že doterajším postupom (nečinnosťou) Okresného súdu Košice I v konaní došlo k zbytočným prietahom v súdnom konaní sp. zn. 13 C 552/00, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

1. Keďže ústavný súd rozhodol, že postupom Okresného súdu Košice I v konaní sp. zn. 13 C 552/00 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy. Uvedené ustanovenie uvádza: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka požadovala primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk, výšku ktorého obsahlo zdôvodnila vo svojom „Doplnení dôvodov a rozsahu finančného zadosťučinenia“ zo 14. apríla 2003, v ktorom uviedla, že prierahy v konaní „*nepriaznivo vplyvajú na rodinné vzťahy a väzby, psychiku účastníkov konania, vyvolávajú napätie vo vzťahoch medzi účastníkmi, právnu neistotu, dávajú priestor emóciám, podozreniam, ale aj možnosti neoprávneného nakladania u účastníkov, ktorí fakticky držia veci vo svojej moci...*“, čím „... došlo... k ťažkej psychickej ujme aj vplyvom zhoršenia medziludských vzťahov v rodine“.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie aj prípadná náhrada škody.

V dôsledku toho (a aj vzhľadom na dobu nečinnosti) považoval preto za potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá sťažovateľke v dôsledku toho vznikla, a to priznaním primeraného finančného zadosťučinenia. Vzhľadom na celkovú dobu konania Okresného súdu Košice I poznačenú zbytočnými priet'ahmi (nečinnosťou) vo veci vedenej pod sp. zn. 13 C 552/00 a berúc tiež do úvahy skutočnosť, že sťažovateľka sa o predĺženie tejto doby nijako nepričinila, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu rozhodol, že sumu 15 000 Sk možno považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

2. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania, ktoré vznikli ustanovenému právnenému zástupcovi advokátovi JUDr. M. S., ktoré vyčíslil sumou 10 000,-- Sk (§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16, § 22 ods. 3 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb), pričom vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2002, ktorá bola 12 811,-- Sk. Náhrada bola priznaná za dva úkony po 4 270,-- Sk a režijný paušál k dvom úkonom 260,-- Sk, ako aj daň z pridanej hodnoty vo výške 1 200,-- Sk.

Trovy konania je Okresný súd Košice I povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. júna 2003